

א. הכותב או הרושם בשמאלו.

במסכת שבת (קג, א) נחלקו במשנה ת"ק ור' יוסי, שת"ק סובר: "הכותב שתי אותיות - חייב", היינו לדעתו "הכותב" הוא אב המלאכה, ורבי יוסי אומר: "לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם", שכן כותבים על קרשי המסכן לידע איזה בן זוגו". כלומר שלדעת רבי יוסי "הרושם" הוא אב המלאכה.
מפירש"י משמע, שלת"ק (שהלכה כמותו), הרושם בעלמא אינו חייב כלל, שאין כאן לא אב ולא תולדה. אבל הרמב"ם כותב (הל' שבת יא, יז) "רושם תולדת כותב הוא".
לכאורה אפשר לומר, שאין מחלוקת בין רש"י לרמב"ם, כי יס להבדיל בין רושם סתם לבין הרושם ציורים ורשמים, שכן פירש הרמב"ם (שם): "כיצד? הרושם רשמים וצורות ככחל ובסדר וכיוצא בהן כדרך שהציירים רושמים - הרי זה חייב משום כותב".

וכן מבואר בערוך השולחן (שם, יט), שלדעת רבי יוסי, הרושם שני רשמים בעלמא הריהו חייב, וסמך שהצריך הרמב"ם רשמים של ציורים מוכח, שאין הלכה כרבי יוסי.
אך בפירושו למשנתנו כותב הרמב"ם, שלת"ק רושם תולדת הכותב הוא. ולרבי יוסי, רושם הוא אב בפני עצמו. ונ"מ ביניהם, שלדעת ת"ק אם כתב אדם איזה דבר בשבת בשוגג, ואח"כ עוד שתי אותיות (כצ"ל, ולא אותיות) בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת, לפי כשכל מלאכה אחת, ואילו לרבי יוסי חייב שתיים.
מכל מקום לדברי הכל חייב גם הכותב וגם הרושם.

מכאן מקור המחלוקת של הרמב"ם ורש"י בפירוש הפיסקה "בין מסתי סמניות" מדבריו ת"ק במשנתנו, שהרמב"ם מפרש: סימניות - סימנים, כדרך סכותבים בני אדם: א' - סימן לאחד, וב' - סימן לטנים. ורש"י מפרש: מסתי סימניות - אחת בדיו ואחת בסיקרא, כלומר "סימניות" מלשון "סס". רש"י הולך לשיטתו, שלת"ק אין חייבים על רישום סימנים בעלמא.

במשנה שנינו: "הכותב בין בימינו בין בשמאלו - חייב". ושואלת הגמרא: מדוע חייב הכותב בשמאלו, "הא אין דרך כתיבה בכך?" והגמרא מביאה שני תירוצים:

א. "אמר אביי: בשולס בשתי ידינו".
ב. "רב יעקב ברה דבה יעקב אמר: הא מני רבי יוסי הוא, דאמר: לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם". ופירש"י: "הא מני רבי יוסי היא - דלא בעי כתיבה אלא רושם בעלמא, ובשמאלו רושם מיהא תוה' והקשו האחרונים: הרי לסיטת הרמב"ם גם לת"ק הרושם חייב משום תולדת הכותב, ומדוע משנתנו - לפי התירוץ האחר - דווקא רבי יוסי היא, והלא אף לת"ק חייב הכותב בשמאלו משום רושם?
ברם, לפי המבואר בערוך השולחן, שלדעת הרמב"ם דווקא הרושם ציורים חייב לת"ק, אבל הרושם רישומי בעלמא פטור, אחי שפיר, שבדאי גם הכותב בשמאלו אינו רושם ציורים כדרך הציירים.

האור שמח (פי"א הי"ז) מתרץ את קושיית האחרונים בשני תירוצים.
התירוץ האחד, שדיני האב חלים גם על התולדה, והואיל ולת"ק רושם תולדת כותב הוא, לפיכך אין הרושם חייב אלא אם כן רשם בימין (וכ"כ במניה).
התירוץ השני, שאמנם הרושם אפילו בשמאלו לת"ק חייב, ואין דיני האב לפרטיהם חלים על התולדות. אבל הכותב שתי אותיות, שהוא עושה את עצם מלאכת האב, דיני האב קובעים במלאכה זו, וכיון שאין דרך כתיבו בשמאל, לכן הכותב ב' אותיות בשמאלו - פטור ואין למדים מדיני התולדה על דיני האב.

אולם לפי הקוסיות של אפיקי יוס (ח"ב, סי' ד', ענף ה') על הגנת חנוך, שני התירוצים נדחים. על התירוץ הראשון קשה, שהרי הכותב בשמאלו פטור מרושם שנינו, ואם הרושם כך דרכו, מה סייך לפטור מצד תולדתו של כותב?
על התירוץ השני קשה, שהרי רש"י מפרש בדברי ר' יוסי, שאע"פ שהכותב בשמאלו אין זו דרך כתיבה, מ"מ חייב, מפני שהוא על כל פנים רושם. וא"כ אף לת"ק, את הכותב בשמאלו אינו נחשב לכותב כדרכו, מ"מ יאה נחשב לרושם?

הב"י (או"ח, סי' לב, ד"ה וצריך) מוזהר דין כתיבת ס"ח ותפילין לדין הכתיבה בשבת, וכשם שבשבת הכותב בשמאלו פטור, כך גם בתפילין אין הכתיבה בשמאל כשרה. והקשו עליו האחרונים הנ"ל: זה ענין כתיבה בשבת לכתיבת תפילין וכד', הרי מעשה שלא כדרכו הוא מצד 'מלאכת מחשבת', שסייך רק לדיני שבת, אבל באשר למהות הכתיבה אין פגם בכותב בשמאלו.

כעין זה קשה גם מדין כתיבת גט, שנחלקו בה מפרשי הסו"ע, אם גט שנכתב בשמאל כשר. שכן הרמ"א (אה"ע"ו קכג, א) כותב: "ולכתחילה יכתוב הסופר בידו הימנית".
בעל חלקת מחוקק כותב, שבדיעבד גם שנכתב בשמאל, הריהו כשר. אבל בית שמואל כותב, שגם בדיעבד גם שנכתב בשמאל אינו גט, כשם שספר תורה שנכתב בשמאל פסול; ורק במקום עיגון או לאחר שכבר נמסר הגט לאשה, סומכים על הרא"ש והסמ"ג, המכשירים את הגט בדיעבד.

וצריך להבין, מדוע גם מדין כתיבת גט, שנחלקו בה מפרשי הסו"ע, אם גט שנכתב בשמאל כשר. שכן הרמ"א מקור ההשוואה של חגיגה בשמאל בשבת לכתיבת תפילין בשמאל וכד' הוא ספר התרומה, ומביאו הב"י בסימן ל"ב: "וצריך לכתוב (תפילין) בימינו, מדאמרינן בסו"פ הקומץ (מנחות לו, א): 'וקשרתם, וכתבתם' - מה כתיבה בימין, אף קשירה בימין. ואפילו דיעבד פסול אם כתב בשמאל, דהא חנן בפרק הבונה (שבת קג, א): 'הכותב בין בימינו בין בשמאלו שתי אותיות' ופריך: הא אין דרך כתיבה בשמאל? ומטנ בשולס בשתי ידינו. אבל באיטר, אשמאל דעלמא חייב ולא אימין. ובענין זה צריך לכתוב ס"ח, תפילין ומזוזות ומגילה, דנאמר בכלהו כתיבה"..." עכ"ד

ודבריו צריכים ביאור, מדוע ספר התרומה מביא הוכחה על כתיבה בימין מהגב? כמנחות, ממה שנאמר "וקשרתם וכתבתם", ומסוגייתנו הוא מוכיח רק את הדין שימין מעכב, יכול להוכיח מסוגייתנו את כל דין הכתיבה בימין, הן לכתחילה והן בדיעבד?

ונראה, שספר התרומה סובר, כי מדין תפילין למדין, שהכותב בשבת בשמאלו אינו פסול משום שזה "כלאחר יד", אלא מפני שאין זו כתיבה. וכך יש לפרש את דבריו: ממה שלפדים בהיקש קשירה בימין מכתובה בימין מוכח, שכתובה בימין אינה מצד "כדרכו" אלא מצד הגדרת מלאכת הכתיבה, שאל"כ היו צריכים להקיש ולומר: "מה כתיבה כדרכו אף קשירה כדרכו" (אבל איך אפשר להקיש...). דבר זה אי אפשר ללמוד מסוגייתנו בשבת, שכן אפשר לפרש כאן, שהכותב בשמאל פסול משום כתיבה כלאחר יד, מה שאינו פסול בכתיבת תפילין.

וכיון שלמדנו מההיקש של "וקשרתם, וכתבתם", שכתובה תפילין בשמאל אינה נחשבת כתיבה, אף בדין הכותב בשמאלו בשבת נאמר כך, שאינו פסול מחמת הסינוי אלא מפני שאינו "כותב".

ומאחר שהכותב בשמאלו בשבת אינו חייב, כודאי גם תפילין, ס"ח ואולי גם גט שנכתבו בשמאל אינם כשרים אפילו בדיעבד.

בזה עולים דברי ספר התרומה בדיוק ובדקדוק רב.

ועפ"ז מבואר היטב, מסום מה רק בכתיבה יש חסרון בעשייה בשמאל, שכן מה שפירשו האחרונים, שדוקא בכתיבה העשייה בשמאל הוא סינוי, הדברים דחוקים, שהרי כל אחד יודע, שכל אדם קוצר בימינו, ואיטר קוצר בשמאלו, וכן בבורר ובבונה ועוד ועוד.

אבל למסקנתנו אתי שפיר, שרק בכתיבה חידשה התורה בהיקש של "וקשרתם, וכתבתם", שאין הכתיבה בשמאל חשובה כתיבה; משא"כ בשאר המלאכות, שהעושה אותן בשמאלו צריך לדוננו מצד סינוי, וסינוי כזה של עשייה בשמאל אינו נחשב סינוי מספיק כדי להוציא מחיוב לפסול, ודו"ק.

לפי"ז מיושבת שיטת הרמב"ם, כי לר"י יוסי הסובר, שאב המלאכה הוא "רושט", הגדרת המלאכה כולל כל מעשה כתיבה, המצייר ומסאיר רושט; הלכך הכותב אותיות בשמאלו, הרי זה בגדר "רושט". והסינוי של שמאל במקום ימין אינו סינוי הפוסל בשבת. אבל לת"ק שאב המלאכה הוא "כותב", הגדרת מלאכה זו היא "כתיבה בימין", וגם התולדות של "כותב" צריכות להיכנס לאותה הגדרה, ואם אדם עושה רושט או ציור ביד שמאל, איך זה כלול בגדר "כתיבה", ואפילו רושט בעלמא צריך לת"ק להעשות ביד ימין, כדי שיתחייב עליו משום "כותב".

כל האמור הוא לשיטת ספר התרומה והרמב"ם.

אבל לדעת רבים מן הראשונים, החסרון טיט בכתיבה בשמאל הוא כפסולו מצד הסינוי. עיין למשל בדברי חידושי הר"ן (קג, ב), שמלאכת הכתיבה שונה ממלאכת ההוצאה, שכן הכתיבה מלאכה דקה היא, ולא אורח ארעא לכתוב בשמאל.

לשיטתם איפוא, אין סברא להטות תפילין וגט לשבת. הלכך סוברים הסמ"ג והרא"ם, שתפילין וגט שנכתבו בשמאל כשרים הם.

בעל ספר התרומה מוסיף (סס), דלא מסתבר, שהכותב בשמאלו ט"ח בשבת יהא הספר כשר, והכותבו פסול. על כך כותב המנ"ח, דבודאי כשהספר כשר, הכותבו חייב, דמיגו דהוי כתב לעניין ס"ח, הוה כתב לעניין שבת.

ברם, בעל אפיקי ים דוחה את סברת המנ"ח, דאילו היה החסרון מצד הכתב, סיין לומר בזה מיגו, אבל הו"ל והפסול בשבת הוא מצד מלאכת מחשבת, לא סיין כאן כלל מיגו, שעכ"פ לא מלאכת מחשבת הוא. אך לפי מה שבררנו את שיטת ספר התרומה, שהחסרון הוא, משום שכתובה בשמאל אינה נחשבת כתיבה, הרי חוזרת קושיית המנ"ח על דברי ספר התרומה, שהכותב בשבת ספר תורה בשמאלו, כיון שהספר כשר, הריהו חייב על כתיבתו בשבת מטעם מיגו, ואזלה לה הוכחתו של ספר התרומה!?

על כן נראה שיהי בזה ג' היטות:

א. מצד סינוי. ב. מצד מלאכת הכתיבה. ג. מצד הכתב (=החפצא).

המנ"ח סובר, שהחסרון בכתיבה בשמאל הוא מצד החפצא של הכתב. על כן הוא בא בסברת מיגו, דמיגו דהוי כתב לענין ס"ח הוי כתב לענין שבת (כסם סממטירים דופן לענין שבת במיגו של דופן לסיכה ולהיפך).

אבל ספר התרומה סובר, שהחסרון בשמאל אינו בחפצא של הכתב אלא בפעולה הכתיבה, ובזה לא סיין לומר מיגו. על כן לא קשה עליו קושיית המנ"ח, אע"פ שלדעתו אין החסרון מצד סינוי.

לפי"ז יש ליישב את שיטת הרמב"א, שבגט דדוקא לכתחילה צריך כתיבה בימין, אבל בתפילין כתיבה בשמאל פסולה גם בדיעבד.

שכן בתפילין צריך מעשה כתיבה, וכתיבה בשמאל אינה נחשבת כתיבה. אבל בגט צריך "כתב", כלומר שאין עיקר ההספקד בגט על מעשה כתיבת הגט, אלא על התוצאה (ולא ד מ"ד "וכתב" האמור בגט פירושו "וחתם").

ברם, הסוברים שאין הבדל בין גט לתפילין, ואם נכתבו בשמאל, אף בדיעבד נתייחס פסולים, סברתם היא, שהחסרון בכותב בשמאלו הוא מצד הכתב, וכסברת המנ"ח. הלכך אין לחלק בין תפילין לבט.

יש עוד לדון במוחק גגו של "חית" ועושהו ב"ז זיינין", ולפי הירושלמי חייב בזה משום מוחק ומחוס כותב, האם דדוקא במוחק בימין חייב או גם במוחק בשמאל.

ואולי משום מוחק הוא חייב גם כשהוא מוחק בשמאל, ואילו משום כותב אינו חייב אלא אם כן מחק בימינו.

וכבר עסקנו בזה במקום אחר ואכמ"ל.

כירוסלמי מובא (פ"ד ה"ב): "הצר צורה, הראשון - היינו, הרוסס את הציר - חייב מסוס כותב, והסני - היינו, הצובע את צירו של הראשון - חייב מסוס צובע." ובמילתין (צד, ב) "אמר רבי אבין אמר ר' יוסי בר' חנינא: כוחלת מסוס כותבת. אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו: וכי דרך כתיבת בכך? אלא סמר רבי אבהו: לדידי מיכרסא לי מיניה דר"י בכ"ח: כוחלת מסוס צובעת.

רוב הראשונים פוסקים, שהכוחלת חייבת מסוס צובעת. אבל הרמב"ם פוסק (כב, יב) שאסור לכתול, מפני שהוא ככותב.

יס, איפוא, להסביר את הגדרת שתי המלאכות הללו, וההבדל ביניהן.

בקהילות יעקב (שבת ס"ו לח) מצאנו שלש אפשרויות להגדרת המלאכות כותב וצובע. א. הכותב כא למסור לזולת חובן מסוים באמצעות הכתב. ואילו הצובע בא להנות את העין. המבחן לכך, שאסור ראובן קורא לפני שמעון מתוך "הכתב" שמעון נהנה מהכתוב ע"י השמיעה; אבל כאשר ראובן מספר לשמעון על "צביעה" סראה, אין שמעון נהנה מזה כלל.

ב. "צביעה" היא תיקון דבר הנצבע, שהצובע משיבו ומייפהו. "כתיבה" הוא להיפרך, שהחומר סכותבים עליו מסמט לכתיבת האותיות, שכן כל עקר של הכותב - לעשות אותיות הוא בא, אלא מפני שאי אפשר לעשות אותיות פורחות באויר, הריהו פזורה לעשותן על דבר ממשי, כדי שיתקיימו. נמצא הנייר מסמט לאותיות.

ג. גדרו של כותב הוא, שהאותיות שהיינה על הקלף או הנייר, ולא שייכנסו וייספגו בחוכו, ואילו גדרו של צובע, שגוף הדבר יקלוט הצבע בעצמותו, שיהא נראה, שזהו מראה גופו (ועיין ב"שמירת שבת כהלכתה". פרק כ" - הערה י"ז, ופרק י"ב - הערה ע"ה, וע"ע בשו"ת אגרות מהה, ס" קי"ד).

אולם בעל קהילות יעקב דוחה את שלוש הסבריו הנ"ל, שכן הירוסלמי שהבאנו לעיל סותר את הסברא הראשונה והשלישית: כי מדוע הראשון חייב מסוס כותב והסני מסוס צובע? מהו ההבדל ביניהם? הרי בודאי גם הראשון יכול לרטום את הציר בצבע, ולא דווקא בעפרון, ובכל זאת חיובו מסוס כותב.

והסברא השניה של קהילות יעקב נדחית ממה שכותב הרמב"ם, שהכוחלת חייב מסוס כותב, והרי הכחילה באה לתקן את הדבר הנצבע (ברס, הירוסלמי מהפרס היטב על פי הסברא השניה, שכן הראשון, הרוסס את הציר, אינו מייפה את הנייר אלא כמין את הציר לציר, וצביעתו של הסני היא שמייפה את הנייר. עי"ש באריכות בדברי הבהירים).

ונלע"ד שהגדרת צביעה הוא צביעת דבר "סלם", כמו שהיו צובעים במסוך את כל החוט וכד'. והגדרת "כתיבה" היא, שהכתב (וכן הציר) הוא חלק מהנייר או מהכוחלת. והכותב (או המצייר) נותן מסמעות או הדגשה לחלק הכתוב (או המצויר), אבל אין הכתב (או הציר) ממלא את כל הנייר. וסימנך: צובעים את... הכותבים על...

וזהו פירוה הירוסלמי, מכאשר הראשון צייר (בעפרון או בצבע), הרי כתב על הנייר, והבדיל בזה את השטה המצויר מסאר הגליון. הלכן הוא נחשב לכותב. אבל הצובע את צירו של הראשון עוסק רק בשטה המצויר, שהוא עכשיו מקום מוגדר לעצמו, ונמצא צובע דבר שלם.

ואמנם הצובע על גליון חלק צורה או אותיות (מבלי לרטום חחילה את הצורה בעפרון וכד'), הואיל והוא צובע רק "חלק" (לא דבר שלם), הריהו נחשב ל"כותב".

בזה אפשר להבין את שתי הגירסאות בדין כוחלת, שכן הכל מודים כצביעת שפתיים קאיסורה הוא מסוס צובע (אם זה נחשב לדבר המתקיים), כמו שהערתה שרק על הפנים איסורה מסוס צובע הוא (שבת צה, א; רמב"ם כב, כג). והסעס הוא כנ"ל, לפי שיש כאן צביעת דבר שלם, כל הפנים או כל השפתיים. ושונות מלאכות אלו מכותב או מצויר על בדין, שחיובן מסוס כותב הוא (רמב"ם יא, טז), מפני שהכתב או הציר הוא על חלק מבשרו.

ברס, בכוחלת סביב העינים יש כחוס לדיון; אם העין וסביבותיה נחשבות ליחידה בפני עצמה, כמו השפתיים, ולפי"ד יחשב ככוחלת לצובעת, או כסביבות העין הן חלק מהפנים, וכאשר הכוחלת רוצה להבליט את מקום העין, הריהו לכותב על הפנים צורה יפה כל סביבות העין (עיין רמב"ם כג, יב ובמ"ם סס) וזה נחשב כמלאכה "הכותב".

בזה תלויה המחלוקת בגירסת הגמ' ובפסק ההלכה.

בהר - צבי למלאכה הכותב מובא מתוך שו"ת מהרי"ל דיסקין, שאות שאינה כותבה על משהו אינה נקראת אות, והוא מקשה ממה שמצינו בהכחילין של ראש כתוב כל השם: הרי רק החילין כתוב על התפילין, ואילו דל"ח ויו"ד עשויות ברצועות, ואינן כמותות על דבר אחר? כן קשה על כך מהלוחות, עי"ס.

בסללי טדה (סס, הערה 4) צויין לעיין בנידע ביהודה, שהוא כותב, שרק מסוס שהאותיות של השם כחפילין של ראש אינן סמוכות זו לזו, אין בהגרת הקטר מסוס שהיקח השם.

עוד צויין שם לצפנת פענח שחקר בזה, שמצא אחד מסמט, שקטר של תפילין נחשב לכתיבה, ומצד שני מבואר בעירובין (צד), שבענין הקטר קטר של תפילין בטבת יש טעלה של מלאכה הקוטר בלבד; ולמ"ד עניבה פינה נחשבת לקטר, מזהר לקטר קטר של תפילין בטבת, ואין חוששים מסוס כותב, עי"ס.

ברם, לפי מה שהגדרנו לעיל, נראה לכאורה, שקר של תפילין, ואינו כתוב על משה, היהו בעצמו "הכל", ואין זה בגדר "כתב". הלכך אין חוששים בעקירת קשר של תפילין מסום מלאכת הכותב.

ומה שהוכיחו מהנודע ביהודה, הדין מצד איסור מחיקת השם, לא קשה כלל, שכבר הסברנו לעיל במאמר סיס הילוק בין "כתיבה" ל"כתב", כלומר כאעפ"י העקיצות אותיות פורחות באויר אינה נחשבת לכתיבה, מ"כ אותיות יש כאן, וכשהן מצטרפות להם ה' אסור לבטלן.

אמנם מלשון המהריל"ד משמע, שאות שאינה כתובה על הגייר אינה נחשבת כלל לאות, ולדבריו לא סוּך בה גם איסור מחיקת השם. אבל אין בהוכחתו (ע"פ) ראייה, ואין זה "כתב", ואין משם סתירה למה שחילקנו בין "כתב" ל"כתיבה".

וכדי ליישב את השיטות, יש לומר כנ"ל, שגם המהריל"ד מודה לנוב"י שהקטר נחשב לאות, ואף על פי אין הקטר בגדר "כותב" וד"ק.

ג. חיבור וקירוב אותיות.

המג"א (סי' ט"מ, סק"י) פוסק, שאסור בחבת לתחוב אותיות כסף בפרוכה (עפ"י הגמרא בגיטין כ"ו). עוד הוא כותב (סס סק"ו), שנראה לו לפסוק מציחת הלבוס, האוסר לפתוח ולסגור בסבת ספר, שעל חודו דפיו כתובות אותיות, שכן עט שהיחה הספרי יש מסום מחיקתן, ועם סגירה הספר - מסום כתיבתן.

הט"ז (סק"ב) מאריך בדיעות איסורו זה של הלבוס. וראיתו ממה שמוכר בגמרא (קד, ב): "כתב אות אחת בטבריא ואות אחת הצפורי כתיבה היא, אלא שמהוסר קריבה", וכשם שחייב שם מסום כתיבה אעפ"י שהאותיות נכתב אינן סמוכות, לפי שחשבים כאילו הם זה אצל זה, אף כאן בזמן שפוחת את הספר, נחשבות האותיות כאילו עדיין סמוכות, ולא נעשה כאן כל מחיקה, וכן בזמן סגור את הספר לא עשה מעשה חדש שם כתיבה, שהרי הכתיבה כבר קיימת.

ובעל נשמה אדם (כלל לד, סק"ב) מוסיף, שמעטם זה נדחה גם דינו של המג"א בענין חתיבת אותיות של כסף בפרוכה, שהרי האותיות כבר נמצאות, וקירובן לפרוכה אינו מעשה כתיבה כלל.

ונראה ליישב את שיטת המג"א עפ"י הוד"ו בהעלם אחד (שבת פ, א), על מה שמוכר שם (בגמרא): "הוציא הצי גרוגרה והצר והוציא הצי גרוגרת בהעלם אחד לרשות אחת - חיוב, לשתי רשויות - פסור". הקשה רבינו חם מפני שאמר: כתב אות שתי בטבריא ואות אחת בצפורי חיוב, והלא טבריא וצפורי שתי רשויות הן?

וחירץ ר"י, שאמנם לבני כתיבה יש לומר "מהוסר קריבה לא כמהוסר מעשה דמי", אבל הוצאה לא היא עד שמביא שני חצאי הגרוגרת לרשות אחת, ע"פ. ומסביר האג"ט (מקמר סק"ח, אבנ"ז סי' רי), שבזמן שאנו באים ללמוד מ"הוצאה" על מלאכה בפוחת, אנו אומרים שבמלאכה גמורה מהוסר קריבה לא כמהוסר מעשה דמי, אבל בזמן שאנו דנים על "הוצאה" ק"ל, כאן בודאי מהוסר קריבה כמהוסר מעשה דמי, כלומר ש"קריבה נחשבת בהוצאה כמעשה גמור".

לפי"ז אם הקירוב הוא עצם השינוי, הרי זה נחשב לפקעה גמור. וכן אם הקירוב הוא עצם הכתיבה הרי זה מעשה גמור.

מכאן, שלשיטת הלבוס, נמצא ייבוי אצלנו ודמיון ל"כתב". ולכן הפוחת את הספר נחשב למוחק - קירוב חלקי האותיות הוא מעשה נחשבת, וכן זה נחשבת "קריבה" בעלמא, אלא מהוסר "מעשה" ממה.

ולפי מה שראינו לעיל בסמ"ב, אין אותיות הנחף נחשבות ככתובות עד שהיינה על הפרוכה וכד". ולדעת המהריל"ד איןן השויות אותיות כלל. הלכך העיסורן לפרוכה הוא מעשה כתיבתן, כשם שסגירת הספר היא כתיבת האותיות לשיטת הלבוס.

לפי זה נוכל להסביר מה שכתבנו ה"ל והעלם אחד, שחייבים על חיבור אותיות כסף לפרוכה או על סגירת הספר, שעל הודו דפיו כתובות אותיות, וק השפועלה זו נעשה ביד ימין.

וחמהו עליו האחרונים, שהרי פעולה זו של חיבור אותיות לפרוכה או סגירת הספר, אף כשהיא נעשית בממאל, אינה נחשבת כמעשה העשרי בלאחר יד, כשם שהוסר בשמאל, אין מלאכתו נחשבת כלאחר יד.

אולם לפי מה שכתבנו במאמר א', ע"פ"כ"ן: "כתיבה סוּך להגדרת המלאכה. וע"כ גם הרושט בשמאל פסור (למ"ד שרושט חולקה הכותב הוא), גם הסוגר בשמאלו את הספר או המחבר בשמאלו אותיות לפרוכה, אינו בגדר "כותב".